

המציבה

עתון שבועי

לכל עניני החיים. לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:

לשנה 6 כתרין
לחצי שנה 3
לרבע 1.50

באשכנז:

לשנה 7 כתרין

ביתר הארצות:

לשנה 8 כתרין

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קצרה (רבע רחב העמוד)
באותיות פטיט 40 הלר.
במודעות הנכפלות יורר המחיר כפי הערך.

האירסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:

„Hamicpe“

ul. Św. Sebaszyana 32,
Kraków.

Kraków, 27. Maja 1904.

גליון ז.

קראקא י"ג סיון תרס"ד.

גלות יהודים מגליציה.

להביר מצב איזה עם, אם טוב הוא או רע, אין טוב מאשר להתבונן בסטאטיסטיקה שלו. אם יתפתח העם בארצו בדרך טבעי, אם ירב מספרו בכל העתים בשעור הרגיל — אות הוא כי מצב העם איתן בבחינה חמרית ומוסרית, כי לא יחסר לו דבר בארצו וכי אין מדכאים אותו ואין עושקים את משפטו המדיני והסוציאלי. אבל אם לא יתרבה העם בכל העתים בשעור שזה, כי יחסר מהעודף הרגיל להשאר בשנים הקודמות מהנולדים המרובים מהמתים — אות הוא, כי נשחת מצב העם וירד בבחינה מוסרית או חמרית.

בקרב היהודים בגליציה נראה המחזה הזה בעשר השנים האחרונות, כמו שנראה בגרמניה לפני חמשים שנה. אך תהת אשר שם היתה סבת התמעפות היהודים הרבן מוסרי, כלומר, רבים מהם המירו דתם או התחתנו בנוצרים ויאבדו בנוים והנשארים השחיתו את דרכם בענין הי המשפחה ולא התרכו עוד, — הנה פה בגליציה הסבה היא הרבן חמרי. בגליציה המערבית יאבדו היהודים את ענפי פרנסותיהם, שכניהם יגזלו את פתם מפייהם, ובגליציה המזרחית גם יתר יושבי הארץ יתלדלו ויורשו מיזם אל יום, ימותו בזלעפות-רעב או בשחפת מרוב עוני ומחסר לחם. וממילא

וגורעים מהמספר הכולל את מספר המתים בעשר השנים. המספר היוצא הוא מספר העם הצריך להמצא בארץ בשנת 1900. ואם מספר העם פחות מזה, אות נאמן הוא, כי החסרים גלו מן הארץ.

חשבון גליציה כך הוא:

בשנת 1890 היה מספר יושבי הארץ	6,607,816
עד 1900 נולדו חיים	3,060,737
מהויץ לארץ באו לשבת פה ב' השנים	25,000
ס"ה	9,692,553
מאלה מתו בעשר השנים הנ"ל	2,049,911
היה להשאר אפא חיים בשנת 1900	7,642,642
ובאמת לא נשארו רק	7,315,939
חסרות נפש	326,703

כל אלה גלו מן הארץ.

נשען על החשבון הזה נמצא, כי גולי היהודים היו הרבה יותר לפי הערך בעשר השנים הנ"ל מגולי שני העמים האחרים היושבים בגליציה. כי מספר היהודים, או עכ"פ עודף הנולדים על המתים בהם, התמעט יותר מזה של הנוצרים, ומספר האחוזים ממאה של היהודים נגד יתר יושבי הארץ קטן בשנת 1900 מאשר היה בשנת 1890. זה נראה מהחשבון הזה: בתוך אלף בני-אדם בגליציה היו יהודים:

גם ליהודים אין מהיה. הם מרגישים, כי צר להם המקום פה, כי אין חפץ בהם, ואלה אשר עזו ותבונה בהם, עושים להם כלי גולה כמרים יבקר הרעב בביתם ובמרים תכלה הפרנסה האחרונה, וילכו אל ארץ, הצריכה לידים עובדות ומפרנסת את יושביה, וכה יתמעטו היהודים בגליציה משנה לשנה. אבל לא כל חסרי-הלחם יעזבו את הארץ. אלו היו כל יהודי גליציה בעלי עזו ותבונה, היוודעים להגן על עצמם ולברוח מפני הסכנה, או היו שמונים אחוזים למאה יוצאים מן הארץ הקאה אותם. אבל לא כן הוא. הגולים הם רק מבני ההמון, שאין שום דבר קושר אותם לארץ מולדתם. אבל המיוחסים, בני-שוכים, הלכודים, היהודים היפים והחסידים, המה לא יזונו ממקומם, אפילו אם חרב חדה תהיה מונחת עד צוארם. המה ישילו עצמם על הצבור, יחזרו על הפתחים ולא יצאו מארצם וממולדתם אל מקום, שיהיו אנוסים אולי לשנות מעט ממנהגיהם ולא יכירו את יחוסם.

באוסטריה אין עורכים סטאטיסטיקה על דבר הגולים. ואת מספר הגולים יודעים רק כאשר יחשבו בכמה נגרעה ההתרבות הטבעית מכפי שהיתה בשנים הקודמות. לזאת יקראו „בילאנץ הגולים“. מוסיפים, למשל למספר העם בשנת 1890 את מספר הנולדים בעשר השנים 1890 — 1900

וזכה תופיע לנגד עיני, המונת רבן יוחנן בן זכאי, אשר כפה כאגמון ראשו לפני שר-הצבא הרומי, וימחל על האות-הנצחון ועל רגש הכבוד של עמו, אשר נכון היה ללחום בעדם עד קצו האחרון, ובראותו כי אברה כל הקוה אמר: „היו אתם המנצחים ולנו הנו יכנה וחכמיה ורופא לרפאות את רבי צדוק“... ברבן יוחנן בן זכאי אני מוצא איש גדול באמת, ששהרר עצמו מהמשפטים הקדומים של בני דורו ומשקריהם המוסכמים. כ. מיתה על קדוש השם. מיתה יפה ונעלה היא לכות בער איזו משאת-נפש, למסור נפשו על קדוש-השם. עמנו, אשר מבקשי מומים יקראו אחריו מוג-לב, אשר יחה מקול עלה נדף, אשר לא יסבול ריח אבק-שרפה, הוא עשיר בכבורים כאלה, בישרים והמימים, שמסרו נפשם על קדוש השם, מכל אמות העולם. אין מספר לקרבנותיו, אשר הקריב על מזבח אמונתו, ע"י כהנים, אשר באו להורות לעולם את „האהבה“ לכל יציר נוצר. רגילים אנו לכנות את הקרבנות האלה כשם אמללים ונענים (מערטירער); אך הם לא היו אמללים. אמללים הם „משומדים“, אלה, אשר נסוגו אחור מפני חמת המצוק, המודים בפניהם כמה שאינם מאמינים, ויעשו שקד בנפשם ויתנו על פניהם מסוה הנצרות, להמלט מפני המית או מפני הקנאה והלחץ. אמללות הן הנשמות הנסות,

ואנשי עירו הציגו אבן-זכרון לכבודו בעיר מולדתו. אנכי הנשפע מן האידיאליסטים הגרולים, המקוים ליום, „אשר לא ישא עוד גוי אל גוי חרב“, לא אוכל עוד להתפעל ממיתה על שדה-קרב. הלוחם המתבוסס כרמו, בידיו, כי באשמת אחרים הבהולים על כבוד מושלים קרב קצו, אפונה אם יחשוב או „מה מאושר אנכי, כי מתי מות גבור-מלחמה“, כאשר ישימו המשוררים בפיהו. אנכי אדמה, כי אחרת יחשוב אז: „הה! מה יפייב הוא החיים, ואתם רוצחים, כנלל האות כבורכם המרומה הרגתם אותי, הוי משפחתי חמדת לבי, הנה משאת נפשי!“ וכקלה יפיה את נשמתו. רצוני להיות צדיק כהגיוני, „ולא ארץ את חברי עד שאניע למקומי“. ובדמיוני הנני לוחם מלחמתי בתוך הרומאים העריצים. הנני שומע תהלת הגבורים ורוצה להיות כמותם, הנני מתאמץ בשארית כחי, הנני מקריב חלבי ודמי, הנני מעמיד נפשי בסכנה בשכיל ארץ מולדתי ובשכיל — כבוד גבורים. פהאם פנע בי חץ ואני נופל חלל ודמי שותת ועוד נשמתו בי. רגש כבוד גבור חלף ואיננו, והחתיו אני מרגיש רגשות נדף, הנופל שרוד תחת יד רודפו על לא המם בכפו ואני שואל את עצמי: מה היה העולם, או בני עמי ודורי, חסר, אלו לא מתי ואלו לא היה קיסר רומא לוחם את המלחמה הזאת? איני יודע שום השוובה. — והמונה נהדרה

פיליטון

ארבע מיתות!

חמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו. (כמדובר ב"י.)

יש מיתה משונה ומנולה, יש מיתה רגילה, מות כל אדם, ויש מיתה נעלה ונהררה. לעתים תשוקה מוזרה אלי הנוגב, כהה ונעלמה, למות, בעת אמות, מיתה נעלה, מיתה גבורי-הרות. התשוקה הרגעית והמוזרה הזאת, הניעה אותי, להאר בקוים דקים וקצרים ארבע מיתות יפות ונעלות מהמין הזה. א. מית גבור מלחמה. משוררי העמים העתיקים, וביותר משוררי יון, רוממו את מות הגבור על שדה-קרב, הלוחם בעד ארץ אכותיו. המיתה הזאת היתה משאת-נפש כל האידיאליסטים בימים ההם. אמו של גבור בזה מצאה נחם על אבדן בן יקרה כרגשי נחת-רוח, כי בנה זכה למיתה נעלה כזאת. אשרי יולדתו! אמרו. העלמות הכימו בעיני קנאה על אהובתו, אשר איש רם ונשגב בזה, בחר בה מכל בנות העיר.

106	—	1870
115	—	1880
116	—	1890
111	—	1900

ההתרבות הטבעית של היהודים היתה בכל עתים גדולה מזו של הפולנים והרוסינים יושבי הארץ, ועתה לא יתרכו היהודים אף במחצה משעור שיתרכו הנוצרים. זה נראה ברור מתחשבוני הנה: התרבות שלשת העמים בגליציה היתה באופן זה:

שנות	פולנים	רוסינים	יהודים
1880—1070	8%	8%	19%
1890—1880	10%	11%	12%
1900—1890	12%	11%	5½%

או באופן פשוט יותר: נוספו יהודים

כעשר השנים הראשונות 110,000

82,000 השניות " "

42,000 השלישיות " "

ואין לחשוב ולומר, כי ההתרבות הטבעית של היהודים נגרעה מאשר היתה; אדרבה, הסמא-טיסטיקה תורנו, כי ההתרבות הטבעית גדלה בקרב היהודים בשנים האחרונות בגלל התקנות ההיגייניות לשמירת הבריאות, שנתקנו בערים מקום מושב רוב היהודים, ולא בכפרים. היהודים החסרים גלו אפא. ואם נדרוש אהריהם בסטטיסטיקה מאמריקה ומאנגליה, מוזין ומבוראפטמן, בודאי נמצאם.

(המשך יבא.)

ענינים מדיניים

המלחמה הגלגל נהפך. הרוסים שמחים והיפנים עצבים. ער כה שחקה ההצלחה רק ליפנים וכבר היו הכל רגילים כל כך בנצחונותיהם, עד שמפלה יפן פעם אחת היא כאמת ענין מפליא במלחמה הזאת. פגעים רעים אחדים באו על חיל יפן בימים האחרונים. קצתם אמנם אך מקרה רע ואין לדבר עוד מנצחון רוסי, אבר הפגעים הרעים, שנפגעו היפנים, עזרו כבר לחזק לב הרוסים ולהשיב את עזם. וזה הרבה מאד. כי היו כבר הרוסים מדוכאים ונכאי רוח וגם אמין לבו בגבורים לא האמין עוד בנצחון. ביום 15 לח"ז פגעה

לעבור אל היפנים ולהלחם אתם יחד נגד האויב הכללי.

פרנציה והאפיפיור. כמות האפיפיור ליאו השלשה עשר מצאו הקרדינלים, בוחריו האפיפיור החדש, לנכון לבחור באיש, שאינו מדיני מטבעו, לאפיפיור, למען ישים יותר לבו לעניני הדת, לגדור פרצות ולתקן כל מעות. הקרדינל סארטו, אמרו, הוא איש כזה. בקשו ראשי הכנסיה הקתולית לשבת בשלוה והנה קפץ עליה רגזה של פרנציה, והאפיפיור התמים ורוף השלום היה על ברחו לאיש מלחמה. פרנציה רודפת ברוח בעד את הכנסיה הקתולית ואת כל מוסדותיה. לזה לא יכול האפיפיור לעשות מאומה רק להתרעם בתוך ביתו. אבל בסוף הרחיק נשיא פרנציה ללכת, כי פגע בכבוד ראש הכנסיה, באפיפיור עצמו, בלכתו לבקר את מלך איטליה בארמונו ברומא ובוזה הודה במלכותו של האחרון ובזכותו בעיר רומא, שגזל אבי אביו מיד האפיפיור פיוס התשיעי. כהיות נשיא פרנציה מושל קתולי הרי זה בזיון שאין כמוהו ולא יכול עוד האפיפיור לחשות, ויוציא בתב-הדת מלפניו וישלחה לכל המלכים הקתולים, בו כתוב, כי אסור למושל קתולי לבקר את מלך איטליה, ואם איזה מלך יעבור על זה, אז מלחמה לאפיפיור בו, וישיב את צירו מעיר ממלכת המלך ההוא. את הפסוק האחרון השמיש מזכיר האפיפיור בכתב הנשלח לממשלת פרנציה, כי ידע האפיפיור, כי בנוגע לממשלה הזאת אין זה ענין כלל, כי אדרבה ממשלת פרנציה השמח, כאשר יפסוק כל חבר וקשר בין פרנציה ובין האפיפיור ואז תהיה לה אמטלא, להפר את הברית, שנכרת ביניהם ותחדל לשלם שכר הכהנים ומורי הדת. העתון הסוציאליסטי "הומאניטע" בפאריו גלה את הסוד, כי נשמט פסוק אחד בכתב הנשלח לנשיא פרנציה. ציר פרנציה בוואטיקאן שאל על זה את מזכיר האפיפיור. הוא הודה לו ויצטרק, כי אין זאת מרמה, אלא צרך דיפלומטי. כאשר שמעה זאת ממשלת פרנציה מהרה להפסיק כל יחסיה אל האפיפיור והקרא את ציר ע"י המלגראף לשוב מרומא. והאפיפיור וכל ראשי הכנסיה נביכו. את הנעשה אין להשיב והתוצאות בה רבות ונכבדות. הפרנצים המה העם הגדול והחשוב בכל העמים הקתולים והמה לע"ע כאבודים לכנסיה.

חרדה בחצר השלטון. השלטון חרד חרדה גדולה מפני הדברים הקשים, שדבר נגדו שר עניני החוץ באוסטריה. השלטון גם הוא משער, כי התראת אוסטריה זאת מרמה על כבוש מקדון ע"י צבאות אוסטריה. השלטון צה את צירו אשר בוויין, לבא בדברים עם הגראף גולחובסקי, לפיסו ולדרוש ממנו באוד דבריו. גם שלח השלטון לקדוא לציור רוסיא אשר בקונסטנטינופול, לשפוך לפניו שיחו.

חובותיו וימלא אוהם. החיים אצלו רק הכנה, תקון בפרוודר לחיים אחרים, לחיים נצחיים. והמות אינו הפסקת החיים רק תכלית החיים. סוקרטס בשמעו, כי שופטיו חרצו עליו משפט מות, לא חת ולא חרד. לא אבד את מנוחת נפשו. לא כעס ולא קלל את השופטים האוילים, רק חמל עליהם על עניות דעתם. תלמידיו, כשרצו לשבור חוכת המאסר ולהצילו מן המות, מחה בידם ולכרות הפצרהם לא נתן להם און קשבנה. ומוטב היה לו המות מלעבור על המא קל כזה, למרות את פי השופטים. אני מרגיש מעין אצילות ורוממות הנפש, כשאציר לי בדמויני המונת סוקרטס וסביב לו תלמידיו, והוא יושב ודורש להם מ"השאת-הנפש" ופקיד המלכות יביא לו את כוס התרעלה, והוא שותה אותה בנפש שוקטה וברוח נכונה. ה. מות אלעזר בן דרדיא. על מות כזה לא שרו המשוררים, הפיטנים לא חרזו חרוזיהם, אף שזה נעלה ונהדר. המיתה זאת נמצאת בתלמוד (ע"ז י"ז) בתור ספור קטן, מלא רוח פיוט נהדר מאד: "אמרו עליו על אלעזר בן דרדיא, שלא הניח וכו' כך אלעזר בן דרדיא אין מקבלין אותו בתשובה. הניח ראשו בין ברכיו ונעה בבכיה עד שיצאה נשמתו" ע"ש. אלעזר בן דרדיא הוא איש משחת במלוא מוכן המלה. דורף אחד תענוני בשרים, משוקע בתאוותיו, נטבע

אנית התוח היפנית "מיאקא" במוקש רוסי, אשר במים אצל טאליענוואן ותתפוצץ. ואנית מלחמה אחרת גדולה ויקרה "האצווע" (בעלה 15.240 טונים) פגעה גם היא במוקש רוסי אצל פורט-ארטור ותטבע. ואניות השריון "יאשימא" נשחתה ואניה רביעית "יושינא" התפוצצה ותטבע ושבע מאות איש יפנים ירדו עמה במצולות. בלשון הים קער כצעו חיל רוסיא את היפנים מעלות אל היבשה. אצל סאנשיליפו בדרום מאנדוריה הכו הרוסים שתי דיוויזיות חיל רגלי וארבע במריות רבב, עד ששבו היפנים אחור. הנינראל הרוסי שמעסעל יצא מפורט-ארטור ויך את היפנים ויפל מהם חללים אלף איש. מהרוסים לא נפלו רק 150 איש. אצל נהר יאלו הנפלו הרוסים על עגלות יפניות רבות של צידה ומוזן וצרכי מלחמה רבים ויגרשו את היפנים וישללו את כל הכבודה. גם בקורעא, אשר דמו, כי אין שם עור רוסיס נראו גדודי רוסיס, שהשחיתו את המלגראף ויעצרו בעד חיל יפן מלכת בדרנס, והרוסים מודיעים, כי כבשו שם את העיר אנדרשו וישרפו ויכו את היפנים. סנירה נמל פורט-ארטור ע"י אניות, שהטביעו היפנים ברצון, באבדת כמה מאות נפשות, היתה לריק. הרוסים פוצצו תחת המים את האניות הנטבעות והנמל פתוח. גם על היבשה הצליחו הרוסים, לעצור את היפנים בדרנס מלכת מפאנגוואנמשאן לליאציאן מקום מחנה הרוסיס. מחנה יפן עומד בפאנגוואנמשאן ואינו זו משם. הוא ממתין על חיל חדש, שיבא אליו להוסיף עליו. גם חסרה צידה למחנה יפן, כי לקחו הקוזקים את כל עגלות הצירה. גם את ניוטשוואנג בקצה דרומי-מערבי למאנ-דשוריה חזרו הרוסים ויכבשו. בפטרבורג מספרים, כי האדמיראל יעסען מולאדיוואסמאק לכד על הים השקט אניות מלחמה יפניות, אשר קנהה ממשלת יפן מיד ממשלת טשילע באמריקה הדרומית. במחנה יפן אשר בפענגוואנמשען פרצה מגפה. מאה איש ימותו בכל יום. הנרות קמנות אחדות היו לפי ידיעות רוסיסות מחוץ למחנות הראשיים וגם בהן הוכו היפנים וישבו אחור. אבל כבר ביפן וששון ושמחה בפטרבורג. ותחת הרושם הטוב הזה נוסע קיסר רוסיא בכל ערי נגב רוסיא, לראות את החיל החדש היוצא למלחמה ולחזק את לבם. בכלל עזב קורופטקין שר צבא רוסיא את דרכו דרך ההגנה על עצמו (דעפענויו), ויעבר אל התגרה (אפענויו). ע"כ התחיל לכבוש את הערים, שכבר עזב ולשלוח גדודים לקראת היפנים, לגדור בפניהם את דרכם. לעת עתה הצליח בדרך הזה, אבל כפי הנראה עוד יהפך הגלגל כמה פעמים במלחמה הזאת, אשר את קצה אין לשער. העתון הפולני "ווייעלקאפאלאק" מפונא מודיע, כי היפנים הפיצו כרוזים במאנדוריה, לעורר את אנשי הצבא הפולנים,

היצר-הרע. אמנם החשק הפשוט לקיום ואהבת החיים, אשר לאדם הבריא, כמו גם לבעלי חיים אחרים, רב בחם לקשור אותו להחיים בעבותות חזקים, ולהפחידו מפני המות, אך אחרי נתוח פסיכולוגי במחשבותיו וברגשותיו, נוכח, כי ישנם עוד רגשות אחרים מורכבים ומסובכים, אשר בגללם המות אצלו כה נורא ואיום. הוא יחוש ברגש בלתי ברור, כי קופה של שרצים הלזיה לו מאחוריו, חיוו הם שרשרת ארוכה של חמאים קלים וחמורים לאלקים להמוסר ולהרעה. העה בדרכים נשחתות ועקלקלות. הוא נרתע לאחוריו מפני הרעיון, כי עליו להפרד מן העולם כה מגואל ומשוקץ. מוג-לב, חדל אונים הוא, לעשות חשבון עם נפשו. והנוחם כה ינבר בו ויתקפהו, עד שיאלץ לתפוס באמצעי, אשר האובדים ומרי-נפש יבחרו בו לתרופה ליתושם המגקר במוחם, והוא השברות, בכדי לשכוח עמלם או פשעם. שברות ולא מיין, אלא שעמום ותמהון-לבב. לא רק מרוץ-הדם ועבול-המוזן יתעברו בגופנו בלי ידיעתנו, אבל ישנם גם כחות נפשיים, העושים את מלאכתם בלי ידיעתנו, דק ע"י הרגשה כהה, ע"י אספקלריא שאינה מאירה. כבה ימלמו האנשים האלה מפני מות הגוף אל — מות הנפש... לא כן איש הרוח, הוא לא יחת מפני המות, ישחוק ליום אחרון. הוא יודע את תעודתו עלי אדמות. הוא מביר את

חסרות אידיאלים ברורים, המחליפות חיי עולם בחיי שעה. כצפור נודדת מקנה לא תמצאנה מנוח. הקרעים הפנימיים, הנגודים והחרטה יקרו במוחם של האנשים האלה כיתוש של טיטוס. יסבלו ריקות מעיקה, ישאפו אל דבר נעלם ונסתר, שאינם יודעים לכנותו, וזאת תמוץ לשד חייהם. ובלשון המקובלים, "נפסק הקשר בין המושפע להמשפיע", החלק נפרד מן הכל, וע"י זה תועים המה ברכי החיים. הם ישאפו, יבקשו את אלקים... לא כן הקדושים, אשר חרפו למות נפשם. הם בעלי אידיאלים ברורים, הם לא יחתו מפני המות, כי משאת-נפשם יקרה אצלם מחייהם, במותם השינו תכלית חייהם, במותם יעשו נקמה עצומה באויביהם המנוצחים, יביאו נצחון כביר ליהדות וידעו שיקדשו את השם וע"כ ירונו ועלונו ובלב שמח יעלו על המוקד. רבי עקיבא, כשסרקו את בשרו במסרקות של ברזל אמר: בשהייתי קודא, ואהבת את ד' וכו' ככל נפשך, אמרת מתי תבא לידי ואקימנה. אשרי האיש, שיש לו אידיאלים בה קדושים ויקרים... . נ. מות סוקרטוס. אדם פשוט מן השוק חי חיים של שברות. הוא בה עסוק וטרוד בעסקיו ובתאוותיו, עד שאין לו פנאי למות ואף לא לחשוב במיתה, וזכרון יום המות הוא אצלו דבר כה מחריד, עד שהתלמוד מוצא בו כלי-הנשק היותר מועיל נגד

ציר רוסיה לא נחמו ולא באר לו את הדבר, כי אם יעצו לעשות את כל התקונים והסדרים במקדון, כמו שפקדו עליו רוסיה ואוסטריה. גם משונאיו הפנימים החורשים עליו יעה אין מנוח לשלמן. חתנו חימין-פאשא, בן שר הצבא הגדול הנודע אסמאן פאשא, נאסר בבית הסדר, כי נמצאו אצלו מכתבי-סתר של מושרי-פשר. עמו נאסרו עוד פקידים צבא אחרים.

על המצפה.

אספת הצירים של אנודות עזרי המסחר באוסטריה. בקראקא היתה ביום א' וב' שבוע זה אספת הצירים של כל אנודות עזרי-המסחר הציוניות מכל ממלכת אוסטריה. עקר הבליה האספה היתה הסתדרות האנודות האלה, בעין ההסתדרות של הסוציאלי-דימוקראטים, להגן על עניניהם, אבל תחת שאלה האחרונים כופרים בלאמיות ישראל וכענינים המיוחדים של היהודים, מוצאות האנודות האלה, שאי אפשר ליהודים להתחבר לבני עמים אחרים ולבטל את עצמותם, אחרי שהאחרים מבדילים בין יהודים לעמים אחרים ומודדים ליהודים במרה אחרת. הפועל היהודי — אמר היושב בראש — סובל כפלים: בעד עמו ובעד מצבו. פעולת האנודות האלה למען עמנו ולמען ציון, רבה מאד. לולא האנודות האלה, או הסתפחו כל אלפי חבריהן לחברות סוציאליסטיות ויאבדו לקהל ישראל ועתה לנו הם ואננו יחד ילחמו בעד עמנו וקיומנו. האנודות הציוניות קבלו על עצמן, להלחם את מלחמת המגן שלהן נגד ההון על בסיס לאמי. החברות של כל מדינה ומדינה והיינה מחוברות לאנודות אנודות, בי לכל מדינה ומדינה צרכים בפני עצמה ואנודה כללית תהיה לכל מלכות אוסטריה. לפני שלש שנים היתה אספה כללית כזאת בפראג ושם כבר נוסדה אנודה כללית לאוסטריה, אבל לא התקמה. אם האנודה התקים עתה אחר שנתחרשה בקראקא, לא תוכל האספה להיות ערובה נאמנה, כי לא השתתפו בה כלל צירים מכל ארצות אוסטריה. מביהם מורביה ושלזיה לא בא איש; מקום האנודה הכללית לא נקבע עוד וההסתדרות רפויה.

מר בלאך הודיע ע"ד המצב בגליציה. בלבוב ישנן שתי אנודות לעזרי המסחר, "אחודה", לה 134 חברים ו"אחדות" קטנה ממנה, האחת לחברים מלומדים והשנית להדוטים, (האספה התרעמה על הפרוד); בקראקא שתי חברות, אחת "אחדות" לגברים, לה 100 חברים ואחת "יהודית" לנערות, לה 150 חברות

במצולות הזמת. דן יואן של התלמוד. לון יואן הזה לא היתה נפש שפלה ונסה, רק הסביבה והאמצעים, אשר חי בהם, ומעמדו עשורו לאיש נשחתה. חי בשכרות התאוה ולא ידע ולא הרגיש, כי טבע ביון מצולה. לא ידע, כי ממונף הוא מראשי ועד רגליו. אך עוד נשאר בקרבו שמץ טוב, חי עוד, עמוק בלב, איזה נצוץ מוסרי, איזה שביב של רוח. נחוץ היה רק איזה דבר אשר יפוג את שכרותו, לפקוח את עיניו, שיראה את מעמדו השפל. וזאת הועילו מלים נמרצות אחדות מפי הזונה. אכן נפלאה נפש הארם. את אשר לא יעשו אלף תוכחות ודרשות, יעשה דבר קל, אשר נראה שאין ראוי לשום אליו לב. דברי הזונה עוררו את אלעזר מתרדמתו. הפינו את שכרותו. הנצוץ, אשר נשאר בקרבו נעשה לשלהבת. בפעם אחת הכיר את שפלותו, ראה איך משוקץ וממונף הוא בלכתו בשרירות לבו והחרטה גברה עליו, עד שקבל עליו לחזור למוטב וימסור נפשו על זה, המונח הגוע האמלל הזה, בהלחמו כגבור בתאוותיו ובנצחו אותן, תעורר בקרבנו רגשי חמלה ובבור. נרגיש מרינה נעימה. התרגשות והתפעלות פנימית. והתלמוד מסיים: יצאה בת קול "אלעזר בן דרדיא מזומן לחיי עולם הבא"...

בן-ישי.

ישתיהן פועלות חרבה מאד ללמוד וללמד, לרכוש חברים ולהועיל להרים את המצב החמרי והרוחני (כחברת "אחדות" בקראקא יש מחלקה העוסקת בהמצאת עבודה לדורשיה חנם, פה יסדו שעורים ללמד משרהים קמנים כתוב וקרוא, לחשוב חשבונות וכו'); כסמאניסלא ח' "אחודה", לה 240 חברים; ביארסלא ח' "פועלי ציון", לה 100 חברים; בטארנוב, פועלי ציון", לה 67 חברים; במשערנוביץ, "פועלי ציון" לה 75 חברים. מספר החברות עשר. ומלכד החברות ישנן עוד ביתר הערים סקציות לפועלים בתוך החברות הציוניות. מספר כל הפועלים הציונים המחוברים בחברות כאלף והק"ל. לע"ע יד הסוציאליסטים על העליונה ככל הערים והם מניחים מוקשים על דרך החברות הציוניות ואספותיהן. הסוציאליסטים כבר סללו להם את הדרך פה לפני 15 שנה וע"כ רוב בחורי ישראל העוסקים במסחר מסתפחים אליהם ולנו קשה המלחמה עמהם, אף בדברים שסו"ר וציונים שוים כהם מתאמצים הסו"ד, להכשיל את הציונים ולהיות להם למוקש. כמו, למשל בענין סנידת בתי המסחר כשעה 8 בערב. בערים, שהציונים דרשו את התקנה הזאת לטובת הפועלים, מאנו הסו"ר להסכים, למען לא תקרא התקנה על שם הציונים. רק בקראקא הצליח החפץ, להתחבר יחד בתקנה הזאת. החברים נקבו שמות ערים, שיש מקום בהן לאינטיציה כשביל חברות כאלה.

מר אבערניק מוויין מתאונן, כי ממדינת המערב אין להודיע על אדות מפעלים הרבה כמו בגליציה. שם הכל מתנהג ככבודות, הכל נדרם, ישנן ז' חברות בוויין לפועלים, אבל רק על הניר, אין יחס ביניהן. מלכד העזרה, שהן עוזרות חברים העוברים דרך וויין לאמריקה, אין לדבר על עבודה. הכחות היותר טובים מסתפחים שם אל חברות הסו"ד או אל חברות לאמיות של גרמנים או אפילו של משיכים ולנו נשארו הנמושות, הנחשלים, שלא הספיקו להתעורר ער כה.

מר הערץ מלכוב מעביר את כל החברות בגליציה ואת המספרים ואת הפעולות החת שבט כקרת חדה ומוכיח שכלם אפס ואין. חבריו סותרים דבריו ומצדיקים את הדין והחשבון.

החלט ליסד קופה להמיכת חסרי עבודה, ליסד בכל חברה מחלקה להמצאת משרות לבטלים, לכונן ועד, שיעסק בהסתדרות הפועלים בגליציה ובאנטיציה, לחבר לאנודות גם את הנערות העובדות בבית אביהן ונעשקות ע"י נותני העבודה בלי חמלה. בתוך אלה נמצאות גם הנערות העוסקות באריגת רשתות השער, שהנהיגו בגליציה החברות הגדולות בוויין. ביחס הפועלים הציונים אל הסוציאליסטים החלט לעכר עמהם יחד בכל דבר השובה לתועלת הפועלים בכלל ולבלי לשיית לב אם יכירו הסו"ד את לאמיות הפועלים היהודים או לא.

הנכבד באספה הזאת הוא ההסתדרות בשם "פועלי ציון", כי המפלגה "פועלי ציון" ברוסיה היא מפלגה גדולה ורבת הערך, חומה היא לבית ישראל מפני השחתת הרוח היהודית ובטול התורה על ידי הסוציאליסטים. אם ילבו "פועלי ציון" באוסטריה בדרכי אחיהם ברוסיה, אז הרבה יש לנו לקווה מהם.

חברת "כל ישראל חברים" (אליאנס).

בימים האלה היתה לח' כי"ח אספה כללית בפארין ודין וחשבון מפעלות החברה נערכו לפני הנאספים. היו ימים שהחברה הזאת היתה האורגניזציה האחת, שחברה את כל בית ישראל לגוף אחד ותדאג לעניניו ולצרכיו הכלליים. במעשי החברה הזאת הראו טובי עמנו, בי עוד האומה הישראלית חיה וקומה, אף על פי שבלשונם כחשו גם רבים מחברי החברה בעצמם בקיום עם ישראל. בימינו שונה הדבר. ח' כי"ח חדלה זה כבר להיות החברה האחת לכל ישראל, ישנן כבר אחרות והגדולה שבכלן היא האורגניזציה הציונית, המגידה לכל באי עולם בגלוי, כי העם הישראלי עודנו קים וכי הציונים המה הפה המדבר בעדו. ובכל זאת עוד ערך קולטורי גדול לח' כי"ח. ובפרם ובמאדוקו גם ערך מדיני לחברה, כי דברי ראשי בתי הספר

נשמעים שם והם עוזרים את ישראל בכל עת מצוא, להצילם מיד לוחציהם. בכל פנות העולם התפשטו ענפי החברה ופרי צדקתה. באלג'יר אשר לצרפת מצאה הח' בעת האחרונה, כי ההשכלה הכללית שחאה את דרכי היהודים והמצב המוסרי ירד וע"כ גברה השנאה כקרב העם נגדם. ותקם הח' ותיסד בתי הלמוד-הורה, ללמד את הילדים ואת הנערים תורה ושפת עבר ומסר יהודי. כהורקה, במארוקו ובפרם יסדה הח' בתי למוד מלאכה ליהודים. בבית הספר למלאכה בירושלם ישנם 86 תלמידים. החניכים ימצאו אח"כ עבודה במצרים. גם את הנערות תלמד בפ"ע מלאכות נשים. הח' שמה לבה למצב היהודים בדרום ערב (ימן), שפנו כמה פעמים אליה בבקשה עזרה. המה בצרה גדולה. יושבי המקום מעלילים עליהם עלילות ונזורים עליהם גזרות קשות, לפני שנים אחרות התפשטה אצלם שמועה, כי המשיח התגלה בירושלם וכמות אנשים מהם שמו לדרך פעמיהם, ללכת לקראת מלך המשיח. לירושלם הגיעו בערום וכחסר כל ולא היה מי יעזרם, ח' כי"ח קמה לעזרתם. כשנה שעברה שלחה איש מיוחד מקאירו ללמן, לבקר את היהודים הנדחים ההם. אבל האיש לא הגיע שמה, כי הדרך היתה בחזקת סכנה מפני המרידה והפרעות. את ביה"ס לחנוך מורים בקונסטנטינופול הפכה הח' לבית חנוך רכנים ברשיון הממשלה. כמה תלמידים יצאו כבר מהבית הזה, לשמש ברבנות בכבוד גדול, ככרוסא יפנו נכרים אל הרב, חניך הבית הזה, לשפוט ביניהם בדיני ממונות.

אספת מורי דת בלבוב.

ביום א' וב' שבוע זה היתה בלבוב אספת מורי הדת מכל ארץ גליציה. הם ניעצו על אדות הכן למוד הדת, החנוך בבית ובבית-הספר, חנוך המורים ומצבם החמרי. החסרון בענין הוראת הדת בב"ס הוא הרצינות. בנוהג שבועלם, בהן הדת יורה את הדת. כשישבו ישראל על ארמתם היו הלויים מורי הדת. וגם אחרי כן, כשכמלה עבודת הלויים, היו הסופרים והחכמים מלמדי הנינוקות. המלמדים באובן הישן, אף שענייתם מנולחם וממילא קצתם חסרי נמים וחכמת העולם, הם בכל אופן יודעים את התורה ומחזיקים בדת בכל פרטיה. אבל היום בבחירת מורי דת אין התורה והדת עקר וישנם בין מורי הדת גם אנשים, שאין בהם לא זו ולא זו ורק ידיעותיהם בלמודים כלליים עשו אותם למורי דת. ובאמת אין דורשים מהם למוד דת כלל, כי-אם לעבוד למראית עין, לבל יאמרו העמים, כי בני היהודים אינם לומדים דת. אחרי שנתרבו בימים האחרונים הילדים העברים המבקרים ב"ס כלליים נחוץ מאד לעסוק בלמוד הדת בכבד-ראש הראוי ולא להקל בו כבימים הראשונים, כאשר היו ילדי היהודים בבה"ס הכלליים מעט מועד. וזאת הרגישו כבר מורי הדת בגליציה, וזוהי סבה אספותיהם ומועצותיהם.

יען כי קמו בזמן האחרון מורי-דת ציונים ושימו לב ביחוד להורות את תלמידיהם שפת עבר, למורת רוח יועצי החנוך וראשי בתי הספר, ע"כ באו המשניח על בתי הספר בלבוב ומשנה ראש מועצות בתי הספר של המרינה, לשמוע את וכוחי מורי-הדת. למראה האדונים הרמים נשאו מורים אחדים את קולם, לדבר נגד למוד שפת עבר. אבל הציונים דבו עליהם וידברו בפני האדונים את דעתם על אדות החנוך הלאמי. הציונים נצחו והאספה החליטה ללמד שפת עבר.

קנין קרקע בא"י. הועד-הפועל הוויני קבל רשיון מקונסטנטינופול, לקנות בכסף הקופה הלאמית קרקע כשטח ששים קילומטר מרובעים בארץ-ישראל לצורך הישוב היהודי.

ברצות ד' רכבי איש גם אויביו ישרים עמו.
 ימים רבים היה שם „ציון“ לחנא לכל יהודי בעל בעמיו והולך בדרך סלולה. הציונים מלפני עשרים ועשר שנים הן לא שאפו יותר רק להשיב איזו אלפים יהודים בארץ אבותיהם, למען היות לבני ישראל ניר בארץ הקדושה, ורק במעמקי לבכם הגו איזו תקוה כהה, כי אולי, אם יצוה אלקים, תצמח מזה ישועתנו העתידה; אבל את התקוה הזאת לא ערב איש את לבו, להוציא מפתחי פיהו, פן יהיה לשחוק. וגם להחפץ הזה, יסוד מושבות במדה מצערה, ההנגרו כל היהודים הזקנים והמתונים, כל אנשי המעלה וכל האנשים של צורה. להם היתה השוכה כללית אחת: ארץ מושבנו היא ארצנו ואין לנו ארץ אחרת. מעט מעט התרגלו בני עמנו ברעיון הציוני, כי נוכחו מצרקהו וכל מהנגדיו מקדם והנגרו לכל היותר לציונות המדינית, אבל בציונות הראשונה, בהכנית יסוד מושבות בא"י, כלם מודים. ואחרי שגם הציונים המדיניים אינם מתנגדים עוד לחפץ יסוד מושבות, גם לפני השגת המטרט, נוכל להתפאר, כי הרעיון הציוני היה לקנין כל ישראל. כל העם היהודי רוצה עתה לעסוק בשיבת ציון ובבנין שוממית ארצנו ורק אלה הממאנים לשמוע כל דבר חדש, שלא שמעוהו בפרוש מפי רבותיהם, רק אלה עורם אוטמים אזניהם משמוע דברים נכוחים ועוצמים עיניהם מלראות את פעל אלקים, „הבונה ברחמיו ירושלים“. האנשים, שהתנדבו עתה כבירת אוסטרית לעבוד בשביל שיבת ציון ובשביל בנין בית ישראל החרום בארץ אבותינו, יהיו כלי ספק למופת לרבות אחינו היראים והחפשים, העומדים עוד מרחוק להנועה הגדולה והקדושה הזאת ויתרשלו מתוך מעמים קלושים (ע"פ רוב הוא רק עצלות המחשבה) מלהדבק בחברות ציוניות ומהשתתף בפעל במעשיהן לטובן כל ישראל בהוה ובעתיד. שמעו ותטהו! נשיא קהלת היהודים בוויין (קהלה בה 180.000 נפש) ד"ר א. שמערן, ראש הרבנים בוויין הרה"ג ר"ר משה גידעמאן ורבנים אחרים, יועץ הבניה סמיאסני, ר"ר ווייזל סגן ראש החברה ליסוד מושבות כלליות באוסטריה, ריבארד ראפאפארט (בעל ה„פולקסבלט“), ד"ר בלאך (בעל „האסטר. וואכענשריפט“) ועוד אנשים מצוינים אחרים, שבבודם סניע למרחוק וקולם נשמע, התקבצו עם ציונים מדיניים ביחד בהיבל המועצות, אשר לקהלת וויין, לתכלית יסוד חברה גדולה לשוב ארץ ישראל. בראש הועד ליסוד החברה ולתקן תקנותיה עומדים האנשים הנקובים למעלה עם חברים מצוינים אחרים והדבר נעשה. לא עברו עוד שתי שנים מעת נלחם נשיא קהלת ישראל הנ"ל ד"ר שמערן בציונים וישמם לעוברי ישראל, לחברי האנ-סיסטימים, לאסון היהדות, ועתה יסד הוא בעצמו חברה ציונית גדולה (הגדולה והחשובה בכל החברות הציוניות באוסטריה) ביחד עם הציונים המדיניים, שונאיו מקדם, שהיו שוים בעיניו לאנטיסטימים. אכן, אותות ומפתים נעשים בארץ! בסבות יסוד החברה, שכתב הד"ר שמערן במכתבי ההזמנה, ששלח לנאספים, נמצאים אותם הדברים עצמם, שכתב הד"ר הערצל בספרו „מדינת היהודים“ ושאמר בדרשהו בפתחת הקונגרס הראשון. נכבדים מאד דברי הד"ר א. נאסיג סברלין, שחשתתף באספה: המושבות בא"י מתפתחות עתה יפה ומתחדשות אחרי שהתנונו שנים רבות. כי הוסרו כל המכשולים, והנסיגות הרבות החבימו את מנהלי המושבות לתקן כל מעוהו. בששת החדשים האחרונים נעשה יותר כענין ישוב א"י מאשר בשש השנים שקדמו להם. בכל הנסיגות היקרים האלה יובלו מיסדי חברה חדשה להשתמש. שמת התמיכה הביאה את הקולוניסטים לידי עצלות יצפיה לעזרת אחרים, כלומר התרגלו לחיות מן השנוורות ולהיות תלויים תמיד בדעת אחרים. עלינו עתה להסנע מהמעוה הזאת. על בעלי המושבות להיות עומדים ברשות עצמם. הישוב לא יהיה זקוק לעבודת האדמה לכך, כי אם גם לחרשת, למסחר ולמלאכה. החברה לא תיסד מושבות מצערות בכח עצמה, כי אם תתחבר לחברות גדולות במה בחו"ל וביתר יעשו כל דבר המועיל להרחבת הישוב בא"י. ביחוד תנהל גם עשירים

בעצה להאחו בא"י.
נוצרים בעד הרעיון הציוני. כברלין היתה אספה נוצרים מלומדים ועשירים מחובבי היהודים והציונות. הנואמים הזכירו את הערך ההסטורי, אשר לעם היהודי ואת תלאותיו, שסבל יותר מכל עם ואת זכותו, שיש לו על ארץ אבותיו ויורשו סאת כל הנוצרים באשכנז, לעזור ליהודים בשאיפותיהם, לשוב לארץ אבות ולבנות חרבותיה, וביחוד לשלוח כתב בקשה אל הקיסר בחתימת ידי רבים, כי יעזור את היהודים בדבר הזה.

מכתבים ע"ד הציונות. אסי האוננו על האגודות הציוניות, שאינן מתאמצות למצוא להן איזה מקצוע לעבודה, צריך יהיה להוציא את האגודה הציונית כבוליבוב בגליציה המזרחית מן הבלל. האגודה הזאת ההחילה להוציא לאור פעם אחת בחדש „מכתבים ע"ד הציונות“. במאמר הראשון אומר העורך, כי סכת התרשלות הציונים באוסטריה היא ההסתדרות הרעועה, היא קימה על הניר ובחיים אין רשומה נכר. אין האגודות מתאספות ואין עושה כלום להרחבת הרעיון, ע"כ לקחה האגודה הנ"ל על עצמה, לברר את הבן העבודה ואת סדריה, להנהיג את ההסתדרות, שעלתה לפניו במחשבה, בחיים ואחר שהתגשם בחיים, הביא אותה אל אספה ציונית בכרוקה ומנוסה ולא בהצעה דמיונית. במכתבים ידפסו מכתבי המורשים הרוסיים, מאמרים ע"ד מוסרי הציונים, הצעות להרבות הכנסות מוסדינו, ידיעות מחיי האגודות ומכל תקנה טובה, שתקנו באחת האגודות. המכתבים יעירו לכל מפעל לאמי טוב ויגרשו את השעמום והכמלה מתוך האגודות, מחיר החתימה לחצי שנה בטר אחד. לפנות אל Eisig Schorr Bolechów.

לבוב. הימים ימי בחירות לדאשי הקהלה. פרנסי הקהלה המה שלשים איש. כל שלש שנים יתפטרו חמשה עשר מהם ונבחרו אחרים. מובן מאליו שחמשה עשר הנשארים דואגים לטובה חבריהם הנפטרים ומתאמצים שיבחרו מחדש, שלא יאמרו הכריות, שאין דעת הקהל נוחה מהם ומעבורתם הפורית. גם טובים להם החברים הישנים, הבקיאים בעניני הקהל ובסדר הבלבלה מחברים חדשים, אשר יצטרבו לחנכם ולהרגילם בעבודה ובנמוקיהם.
 הבחירה תעשה במחלקות. במחלקה השלישית נכנסים הבוחרים סכני-העם, הנושאים בעול הקהל בסכומים קטנים. המחלקה השניה היא מהמשלמים מס הקהל בסכומים גדולים. למחלקה הראשונה נמנו השדרות הגדולות והאינמלנציא וגם פקודי הקהל (רבנים, מורים, שוב"ים, חוננים). מחאות רבות היו על התקנות האלה ועל סדר הבחירה ולא הועילו להעביר את השליטים על דעתם. בעת הבחירה לפני שלש שנים לא קמה כל ספלנה לעשות אניציא. אולם הפעם התעוררו הציונים וירחיבו אניציא בקרב העם. זה שבועות אחדים, שיעמלו לעורר את העם, יקהילו אספות, ידביקו מודעות, יזהירו את העם, שיפקח עיניו על רוע הסדר, השורר בקרב העדה ועל המתעים אותם מאהרי רגשי היהדות.
 אמתה הדברים האלה יודעים אנחנו כלנו וגם הפחות שבכם יראה באצבע וימנה אחת לאחת את המגרעות בהנהגת העדה, וכבר כחלה נפש העם בהפרנסים, ולא אחת שמענו תלונתו עליהם באמרו: יקרבו נא ימי הבחירות ונשום קץ להשעוריות הנעשות בעיר. נקוה כי אמנם יהיה עתה בן. אמנם כבר נוכחנו פעמים אחדות שטעינו בתקנתנו. באו ימי הפקודה באו ימי השלם וישראל לא ידע ולא יזכור. הרגשתו היתה עדי רגע. ישנם כאלה, אשר גם כיום הבחירה יזכרו תלונותיהם על הפרנסים ויתמרמרו עליהם וילכו

לכית הקהל על מנת לבחור אנשים ממהננדיהם מהאופוזיציה. ובדרכם על סף הבית והנה יסכבו מלאכי-הקהל וקסם על שפתם, לרבוש לב הבוחר ומבלי משים תשומת מידו הפתקא של ספלנת העם והנהו אוחו „פתקת הקהל“ ומושיט ידו ומניחה לתוך הקלפי. בחזירתו עומד ומתחשב בלבו: איך נהפך ברגע אחד לאיש אחר, לנשק הרצועה המכה אותו. אבל מה שעשה עשה.

גם היום בהבחירה למחלקה השלישית ראינו ככל החזיון הזה וגברה יד הפרנסים. יותר מחמש מאות בוחרים באו להבחירה ופתקאות הציונים לא נמנו רק כמאה ושלשים.
 הבה נקוה לראות תוצאות הבחירות מהמחלקה השניה והראשונה.

מניש.

רזעשאוו. האנטיסטיסם בעירנו הולך וגדול. יש פה גן-העם ויחבלו שונאינו החבלות, לגרש משם את היהודים, לכל יהינו לבקרו. באופנים שונים יעשו את הגן לזעוה ולחרדה ליהודים. לא רק בעלי פאות ארוכות ומעילים ארוכים, צנינים בעיניהם, כי אם גם יהודים בעלי תלבושת אירופאית, על האילנות הדביקו ברוזים: „קנו רק אצל נוצרים“. לפעמים ידביקו סמל יהודי בעל פאות ארוכות ומעיל ארוך ויהתלו ביהודים. כאשר יעבור יהודי בגן יורו עליו באצבע ויחרקו שן: „זשיד“. ימים רבים לא שעו היהודים להעלוליהם ויוסיפו ללכת אל הגן הזה. עתה נוכחו ציוני עירנו, כי טוב להפרד. וישכרו להם גן לקיץ הזה ובכל שבוע ושבוע יערכו קונצרט ופרי הכנסתו הוא לדבר צדקה. בשבוע שעבר הוצג שם החזיון „בר כוכבא“ והגן היה היה מלא ספה לפה. בגן הזה נפתח שדה רחב לאניציא בשביל הציונות.

בכפר אוסטרוב הסמוך לקולבאשוב חפץ אבר אחד לנסוע לאמדיקה ולא היה לו די כסף ההוצאה, ויציע לפני היהודי האחד הדר בכפר, שיחלה לו מאותם בתרים ובעד זה יהן לו רשות לגור בביתו עד שישוב לו הכסף. היהודי עשה בן. לא עבר זמן כביר ובתים רבים נשרפו בכפר הזה ובכית האבר, אשר היהודי דר שם, לא שלט התרגנול האדומי אמו של האבר, שגם ביתה נשרף, העתיקה את מושבה לבית בנה ואחרי שבועים עלה גם הבית הזה על המוקד. השמועה עשתה לה כנפים בכפר, כי היהודי בעצמו הצית אש וישרף את הבית, להנקם באשה שגרשהו מבית בנה. דינו נסמר לב"ד בעירנו. אבל לאשרו יש לו שני עדים, שראו שני רועים קטנים, ששחקו בעצי-הדלקה מאחורי הבית הזה.

המצב המוסר בעירנו, הוא בשפל-המדרגה באופן מבהיל. בעירנו יש תלמוד-חכם אחד, המרביץ תורה בישראל, יהודי בשר וירא-אלהים, שומר מצוה ככל היהודים האדוקים, שמו נודע גם מעבר לגבול עירנו, הוא הרב ר' יקותיאל אריה קאמל האר, בעל הירחון הרבני „אהל מועד“, גם התחיל להוציא חובדות לרבעי שנה בשם „הבונה“ ובספרו „מופת הדור“, תולדות הגאון בעל „גודע ביהודה“, עשה לו שם טוב וכל חכמי ישראל ורבנים גדולים הללוהו ויסכימו על ידו. אבל בספר הזה נגע בוכוחו של הגאון הנ"ל עם הצדיק משעפטיווקע, ועל כן נרו אותו החסידים הקנאים פה. נוסח החרם, שהדפיסו ויחלקו ברבים, מענין מאד ולא יאומן כי יסופר, שיש עוד בזמן הזה אנשים פראים ומהבילים כאלה, המלבינים פני חכרם ברבים ויורדים עמו לחייו ומוציאים עליו שם רע רק טמעם שאין דעתו בדעתם. ועוד יעונו לקרוא לזה קגאת ה'.

הריבות והקטמות בקלויז, שבכל יום ויום, הן לחרפה ולקלסה לקהלתנו. לאנשים האלה אין כפי הנראה דאגות אחרות.
 כיום ג' שבוע זה נהרגו בכפר ברזעואוויץ סמוך לראפטישיצע באופן אבורי אשה יהודית עם בנה, נעדה בת כ"ד שנה. בן האשה הלך העירה לקנות סחורה ולא שב בערב. בשובו בחצי הלילה מצא אנשים כורחים בעד החלון בבואו הביתה מצא את אמו ואחותו מנותחות לגזרים והכסף, הנמצא בבית, איננו. הרוצחים

את הנוצרי מביתו ויכהו מבת לחי וביום ו' גוע. יש עדים לזכות ולחובה. הרופאים אומרים, כי הוא גרם מיתת הנוצרי, ע"כ לקחוהו אל תחת יר השוטרים, ולענגיעל שוהה פה באיפאלשאנ, כי מתירא הוא להיות בכפר הונט, פן יהנפלו עליו הנוצרים. רוט היה בלילה לפני המעשה במשהו נוצרית ביחד עם הנוצרי הנהרג. אבן מאיר.

מכתבים מגרמניה.

המקרה היותר חשוב, שנפל במחנה היהודים בגרמניה בעת האחרונה הוא התאגדות יהודי גרמניה. הכטרה הראשית כזה היא להגן על זכויות יהודי גרמניה האזרחיות. ועד האגודה יהיה בא-בח יהודי גרמניה, לדבר בשםם את הממשלה ואת שאר המוסדים כארץ. שאלות הדת והנהגת הקהלות נבנסות בחוג עבודת הועד רק באותה מרה, שהן שייכות לתכלית ההתאגדות וקיומה. בהתאגדות משתתפות קהלות, שמספר חבריהן לא פחות מאלף, וכל האגודות היהודיות השונות, שבארץ, ביניהן גם ועדי המורים של שלשת כתי חנוך הרבנים. גם אנשים פרטיים מפרסמים משתתפים בטועצותיה. לאספה הראשונה, שהיתה בברלין כיום 24 אפריל, נקראו גם שלשת חברי הועד הפועל הציוני, הרקמורים: באדענ-היימר מקאלן, קלעע מברלין ומאועם ממנהיים (שנים הראשונים באו). כמעט כל הקהלות והמוסדים היהודיים בגרמניה שלחו באי-כחם לאספה, וזלתי קהלות האר שודקסים הקיצוניים ומוסדיהן. הקהלות האלה רוצות — ע"פ מנהג מהדרור הקודם — בפרוד והן מתרחקות מכל דבר, שיכול לחבר את היהודים. חוששות הן, פן ישתמש ועד ההתאגדות ברכות הימים בכחו הגדול, להשפיע על הקהלות לרעת הדת. ויראות הן למסר גורלן ביד יהודים חפשים.

מחולל רעיון ההתאגדות היה הפרופסור פיליפזון. ועד הדנהגה מחובר מעשרים ושבעה חברים, ומקום מושבו בברלין. ועד-פועל בעל חמשה חברים יושב בברלין ישיבת קבע. לועד הפועל נבחרו פה אחד: יועץ המשפט פוכס, יועץ המשפט ברעסלויער, יועץ המשפט פריעדמאן, עורך הדין הורביץ, והפרופסור מרטין פיליפזון.

כי מנקודת האחדות טובה ההתאגדות החדשה אין צרך להגיד; אבל גם מנקודת הלאומיות טובה היא. יהודי גרמניה לא התאגרו בתור „אזרחי גרמניה בני דת משה“, כי אם בתור יהודים בני עם אחד ונזע אחד. ואף שאינם אומרים זאת בפירוש, הנה דבר הבדלם מעל הנוצרים והתאגדם לאגודה מיוחדת ונבדלה מוכיח זאת. וזה צעד גדול לפנים על ררך הלאומיות. אמנם לפי דברי מיסד האגודה כל עקרה לא באה אלא להגן על זכויות היהודים האזרחיות; וזאת אוסרת, להועיל ליהודים בחמד, אבל בעניני הרוח והדת לא תתערב. אבל ההתאגדות יהודית מיוחדת, שעל כרחה היא מורה בזכות קיומה סוף סוף הביא הכרה עצמית לאמית. וכבר ראינו את ראשית ההכרה העצמית ועזיבת ההתנגדות המחלמת ללאומיות ישראל, בקראו הועד את ראשי הציונים, להשתתף באספת ההסתדרות. לפני שנים אחדות דבר כזה אי אפשר היה.

כנוגע לחששם של היראים, הנה פחד שוא הוא. ימי הזהב של ההתבוללות עברו ואתם עברו ימי הקנאות להשבלה ולחרות ולהפקרות. המתבוללים מהיום ישמחו, כי לא ירגיזום ממנוחתם ובי יתנום היהודים האדוקים ללכת בררנם הם. עתה הנם נמצאים במצב ההגנה (דעפענזיוה), ולא במצב ההתנרות (אפענזיוה). ליראים אין לפחד מאומה מהמתבוללים המכים והנחשלים... האיש, אשר עין חודרת לו, יראה שהחפשים מהקנאים עתה במחזיקים בדת, ע"כ אין חשש שירצו להטות את האדוקים לדעתם.

שחשבוה כבר למתה, מצלצלים חיים ורעננים בפי המשחקים והמשחקות הקטנים. החברה משתמשת בכל האמצעים, להפיץ את הרבור העברי והיא מתחילה ממש למעלה, מן הנערים אל הוקנים, ולא הסתפק בביה"ס לילדים בני שש שנים, כי עוד יסדה „גן ילדים“ מתוקן עם כל השעשעים והצעצועים עפ"י שטת פרבל, שבו יחונכו הילדים מן שנת השלש לחייהם לפטפט מלים עבריות כשחקם, והיו מוכנים ומוזמנים להכנס בעתם אל הלשכה הראשונה של ביה"ס. מי יהן והחברה הזאת תהיה למופת ליתר ערי גליציה. ועד החברה נכון להשיב לכל שואל על אדות יסוד ביה-ספר כזה ואופן הלמודים.

פעמשעניזון. בעיר דעלאמין הסמוכה לעירנו, פרצה ביום ד' שבוע שעבר שעה א' בצהרים אש סבית יהודי, ובמעוף עין אחזה האש בכל פנות העיר ולאחר שלש שעות היו שלש מאות בתים למאכלת אש. הנזק גדול מאד, כי לא היה להציל רבר כעבור מהירת השרפה ברוח הסערה. וביותר רב הנזק באכדת נפש יקרה מאד הר' חיים ביטממאן, איש נכבד ונשוא פנים בן נ"ו שנה, אשר בעת השרפה הפקיד חפצים כמרתף, ובני ביתו, אשר לא ידעו, כי הוא שם, סגרו את המרתף וממחרת נמצא מת.

סאמבור הישנה. זה כשבועים התפשטה שמועה מעציבה ע"ד מזויפי כספים מאחינו, שנתפשו בכף השוטרים ברזעשוב. יען כי שנים מהנתפשים עירנו הקטנה הרתם והגדל שעשועיה אלה, לכן לקחתי לי ההפש, להאר לפני קוראי „המצפה“ מעט מהכונת אנשי הרשע ובני הבליעל, המטים חרפה על עם ישראל: אחים בני אב אחד, יהודי פשוט ובעל-הבית הגון, הם, הראשון יוסף ג. בן ל' שנה והשני משה ג. בן י"ט שנה, שניהם גדלו על ברכי החסידות. אביהם היה רגיל להתפאר, כי בניו יהיו למופת בתשוקתם העזה לתורת ד' ובהמיטותם ובישר דרכם. אבל הכרת פניהם ענתה כם, כי קרנם תוך ומרמה, ויגדלו הנערים והיו עשויים. עוד לפני שנים אחדות החל הבן הבכור להולך שולל רבים בדבר קניות חלקים במכראות הנפש בבוריסלאב והין עתק ירד לשמיון. אהרי כלותו מעשהו בבוריסלאב עזב את בית-מסחרו של נפמ ונרות, שהיה לו בעירנו ויחל לשוטט מעיר לעיר, לבקש לו „עסק אוירי“, עד כי התורע אל חבר מזויפים (כלומר המכנים עצמם בשם מוכרי שטרות מזויפים) וישתתף עמהם ויעש „עסקים טובים“. ואחיו הצעיר קנא בו ובדעתו את כל מצפונייהם ותעלומותיהם התחבר ג"כ אל אגודות הרמאים האכזרים והיה באחד מהם, אף הגדיל לעשות. פה סבבו כל גלילות גליציה וירכו חללים לסכביר וכלם מעניי העם. באכזריות נוראה, אשר אין להתארה, הרבו אמללים ונדכאים בקרב בני עמנו. חמש חליפות שמלות היו לכל אחד: בגדי אידיופה, בגדי חסידים וכו' וישתמשו בהן כפי המקום והאיש, שהם באים אליו וכפי הענין שהיו מציעים לפניו. פעם התראו בתור סוחרים שמן וכפעם בתור סוחרים נפמ. בינתיים נודע הדבר לבית המשפט בעירנו, ושם האיש יוסף ג. היה חרות לזכרון לפני השוטרים, אשר חפשו אחריו חפש מחופש, עד שסוף סוף נפלו בפת. אולי הפקחנה עתה עיני השודדים, ויודיעו איש איש את פצעי לבבו אל שופטי רזעשאוו, תחת אשר עד כה כבשו פניהם בקרקע ויבושו להגיר בגלוי את הנעשה להם. יקימו נא מצות ובערת הרע מקרבך. עירוני.

איפאלשאג (אונגריה). בכפר הונט (מחוז הונט) בא בשבוע שעבר נער נוצרי קטן, אל השראפיק של היהודי משה לענגיעל, לקנות מאבאק במחיר ששה הלר, אחרי כן בא אבי הנער שכור ויאמר כי מן הסאבאק חסר, וישב לו לענגיעל את כספו. אך הנוצרי לא הסתפק בזה ויחל לצעוק ולקלל, וגם מוכן היה להכות, בתוך כך בא חתנו של לענגיעל, רוט, וירחק

לא נתפשו עריין. לשבוע הבא נועדה חתונת הנערה להנהגה, אביה באמריקה.

מ. ק.
פירזנא. מסחר המאנופאקטור במחוזנו מתנהג בככרות, השפע נתמעט, ובשוק המסחר נכרת קרירת-רוח ועצבות. הקונים המעטים יקנו רק את אשר ההכרח יאלצם, ועומדים הם על המקח יותר מדי, מבלי הת להרויח. וסוחרינו היהודים עומדים בפחי-נפש וכליון עינים. ההוצאות בימי עבודת-אדמה עלות כפלים מהרגיל, והפדיום מעט, ואף המעט בלי רווח. כל הענים צופיות אל הפדיום רק למען פרוע את שמרי-החוב ובשעת דחק כזה יתור על הרוח ובלבד שתהי הפרומה מצויה עכ"פ לפי שעה. שממות הכספים מתרבות בכל יום, לא שממות גדולות, רק קטנות, שלש מאות כסף ועוד פחות מזה. הסכנות לרוע המצב הזה שלש הנה: החסרון בחרשת ארצנו; עלית השער של צמר-גפן; רעת-לב סוחרינו הגדולים. השנה אינה שנה ברכה לאכרים, ומכרחים הם לקנות מיני מכלת ואינם שמים לכס להלבושת. השער של מעשי-ארג צמר-גפן עלה עד ארבעים אחוזים, והקונה מניח את מקחו והולך לו וגרולי הסוחרים, בראותם כי התגרנים הקטנים אינם עוד פרה-חולבות ואינם מביאים להם צורות כספיהם כנהוג, ילחצו אותם בחזקה, והובעים מהם חובות ישנים, שכבר נאכלו ועייזו יכואו האחרונים במציר ובמצוק ויפשטו את רגליהם. לו התנהגו אהם במעט רחמים, לבל יגשו כם בחזקה בעת-רעה, בי עתה החזיקו מעמד והגיעו לימים טובים מאלה. אבל להסוחרים הגדולים שמה אחרת, המה כבר מצצו את לשך חית התגרנים הישנים, וגם כחותיהם ספו מרוב המלמולים על השוקים, ולא יצלחו עוד למלאכה, לכן מוטב למשכנם ולרוציא כהם את מעט הסוחרות הבלות, ולהעמיד במקומם סוחרים צעירים בכחות חדשים ורעננים, לקנותם לעבדי עולם ע"י הקפה קטנה. העיר המרכזית למרכלת סחוזנו היא מארנוב. לפנים היו נוהגים כה, כשבאה אשה תגרנית מקושמת כתכשיט-מצח או בעגילים כאזניה, ולא סרה לבית-מסחר הנושה, או חכה עליה באחת המכבאות, וישא את רידיה מעליה, ועל צעקה צוה אותה לקבול עליו לפני „התנהג הוקף“. אולם היום נשתנו העתים, העולם נהעדן מעט ואתו גם סוחריו מארנוב, וגם הכל יודעים כהחוק „שאכור לעשות דין לעצמו“. הסוחרים לא יפשטו עוד עדי אשה בחוצות, אבל ישלחו את שליחיהם באי-כחם (הנקראים בפי התגרנים נשמה-חאפערם) אל השוקים ובכל מקום שרוכלים מצויים שם, לעכות את הבע"ח שלהם בכח בי"ד עכומה-סחורה ועכומה-כים (טאשען-פפענרונג) מבלי להשאיר להם אף מוזן סעודה אחת. הוא מחזה מחריד לראות בהופיע „מחבל" כזה בשוק, איך יחורו פני כל הסוחרים כסיד, כל אחד ירא לנפשו, אולי יש להמחבל אדרכתא גם עליו. כשגוזזים הככשים יחררו השיות. כה ירד מצב סוחרינו מיום אל יום. שלמה שמיר.

סאמאנסלא. כי עירנו הוא מקום, שאפשר לפעול בו הרבה להרחבת שפתנו, תוכיח החברה „שפה ברורה“, שנוסדה זה כשנה בהשתדלות העובדים החרוצים מר נרשם פרייליך ומר אליעזר לבנסמארט. באפם כח מעורר נתגדלו בנינו וכנותינו פה, ככרוב ערי גליציה, לבטלה; ולמיום שנוסדה החברה הנזכרת, ששכרה פדונגים מומחים, ללמד שפתנו עפ"י השמה הטבעית, נתהוו תנועה וחיים, נתעוררו הלכות הקרים ונתלהבו הרוחות, וכל אב, יהיה מן המורדרנים או מן האדוקים, ריאה חובה לעצמו, לשלוח את בנו או את בתו לביה"ס „שפה ברורה“, ופעולה מוחשת כבר נברה בהתלמידים והתלמידות, העושים חיל בידעת השפה. החברה איננה מצמצמת את עבודותיה בעולם הקטנים, כי אם תצטין עוד בפעולותיה, להשפיע חבה ואהבה להרבור העברי בקרב הגדולים, בהציגה מחזות עבריים על הבמה (והנפשות העובדות בהחזיונות הם תלמידי ביה"ס), והכל יתפלא, כי ניבי שפתנו

לא היו ימים רעים ליהודי נרמניה ברוח כימים האלה. פסיחה על שתי הסעפים וחצאות מרגיזות ומכשילות אותם כל היום, עומדים הם על פרשת דרכים, מבלי רעת אנה לפנות, עליהם לסור מרכבם, שהלכו בה עשרות בשנים, להתיצב בדרך חדשה, ואין בהם די אמץ, לעשות צעד בזה. היהודים בגיהו היו אנשים שלמים, האדם שבם היה יהודי והיהודי — אדם רק דרך אחת היתה לפניו. הם ידעו, כי יהודים המה ועל יהדותם עליהם לתת גום למכים ולחיהם למורטים. ובזאת עשו, החזיקו ביהדות ויענו בלי חמלה. יהודי ההשכלה גם הם היו אנשים שלמים, יודעים היו מה הם רוצים, הם חפצו להיות אנשים שוים בזכויות לאחריהם. ולבלתי יאמרו הגרמנים, כי לבעלי לאומיות אחרת ומנהגים אחרים אין הנהגות מכל הזכויות, בקשו להדמות בכל לארזיהם המייטינים. ויתיצבו על דרך ההתבוללות וההשתוות. היהדות המעשית, היהדות הלאמית והסוציאלית והרתית היתה בידי חוקרים מופי רוח התורה ליהדות נאצלת, כלה דתית, קונפסיונלית אינטרנטיונלית. היא דמתה בעיניהם לנצרות. את השפה הלאמית הלכישו בנדי מתים ויטמינוה. — יהדות כזאת בוראת מצד אחר מין יהודים המחזיקים באותיות המתות בלי רוח חיים ומצד השני יהודים בשם לבר. כזאת עשו ליהודי שבם, ומה עשו לאנשויהם, לאדם שבם? לאנשויהם עשו את אשר העמים עושים לאנשויהם הם: „מאן דריללט ביו איין שפיעסבירגער הערויסקאממט“, האמצע האחד להשגת מטרתם, מטרת ההשתוות, היתה רכישה ההשכלה הבללית. ההשכלה היתה בעיניהם הפתרון לכל השאלות היהודיות והאנשויות. והנה את ההשכלה רכשו במרה מרובה, אבל עור טרט בא הפתרון לשאלת היהודים. בח הארונים מעם הארץ כושל לחכות להתבוללות יהודיהם הנמורה, ובשגם הארונים החלו כבר להתנגד לעצם הטמיעה, כי ע"כ המזון קשה מאד לעכול, ומסב יסורים עצומים... אדוני הארץ מבקשים החכלות איך להסיר את הנגע מגופם. הם זוכרים ימים מקרם, ימי ההבדלה בין ישראל לעמים ושואפים לאחו בדרכי אבותיהם לפנים... ליהודים לא נשארה דרך אחרת, כי אם לסגה אחור... לשוב לתחום יהדותם ולקבל ולעמד על נפשם... אבל קשה עליהם הפרידה משכניהם הנוצרים, אשר אמרו להדבק בהם ולהדמות אליהם, ועוד יוחר קשה להם שיבתם לתחום עמם, שבמעט נהרס ונפח, ולא נכר מקומו איה. כן קשה עתה המצב הרוחני של היהודים בנרמניה.

גם מצבם כחמר אינו טוב. האנטיסמיטיסם החברותי, העושה במחשך מעשהו, הולך ומתרחב, יהודי הכפרים והעירות הקטנות, מבלתי יכלה לשאת בכד השנאה החברותית, עוובים לאט לאט את מקומם, ומתישבים בערים המרוכות כאוכלסין, וישווי היהודים בכרכים מהנרלים, והההחרות בענפי משלח ירם של היהודים הם להם לרועץ עתה, אשר גם מספר האקדמיקים הנוצרים מרובה מכפי הצורך, ומצב נרמניה ככלל הורע בשנים האחרונות ואין לך ימים מסוגלים לקנאה ולשנאה מימי רעה. — עוד רבות לי להודיע לקוראי „המצפה“. אבל אחשך דברי למכתבי הבאים.

מכתבים מרוסיה

מחאטין (פ' בסרביה) כותבים לה „נובוסט“: זה מקרוב פהח העברי פראדקין חנות גדולה של בשמים ומגדנות על יד חנות כזאת של הסוחר הרובי דיאמשענקא. כיום 25 אפריל בשעה החמישית אחרי הצהרים יצא חרש-העצים אנטאן הארענסקי מחנות הסוחר הרובי, באחוזו בידו האחת בקבוק פתוח ובשנית מקל חובלים ויתד ברזל בקצהו וירץ החוצה ויתן בקולו קול עז: „הנני עליכם יהודים לעשות אתכם בלה, לא ישאר מכם איש ורק דתנו הנוצרית

השתרר פה!“ ובדברו שבר את החלונות הגדולים. והסחורות אלה השחית ואלה השליך החוצה, ששם חטפום המון העם איש לנפשו. משרתי החנות נבו לעצור משובת האיש הפרא ולא יכולו, כי גרשם מעליהם במטה עזו. שר נרוד העיר, אשר עבר שם בעת ההיא מעיד, כי באזניו שמע את הארענסקי בקראו בקול: היפונים עשו קץ לאחינו במזרח הרחוק ואנחנו נשים קץ ליהודים אשר אתנו!“ וישלחו המשרתים אנשים אל בית השוטרים, אבל שם השיבו פניהם ריקם, באמרם כי משמרתם בחלק אחר של העיר ולא להם להתערב בזה. בין בה ובה החריב הארענסקי גם חנות שניה, ורק אחרי כלוותו מעשהו לקחוהו השוטרים ויוליכוהו — לביתו.

למ"ע הסתר „אסוואבאשרעניא“ בותבים מעיר סקווירא (פ' קיוב): כימים האלה הלכו שוררים חמושים ומסוה על פניהם, להכות יהודים ולשלול שללם. בליל א' העבר באו שתי עגלות אל בית המלון אשר בקרבת הכפר פאראמאוסקי, מעון מאיר לאַנווינסקי ואשתו ובנו נער בן שמונה שנים, גם משרת עברי ומשרתת עברית. מאיר הנה או בספר לאור העשית ובשמעו קול נכחת הכלבים שלח את משרתו לראות מי זה בא. ויהי אך יצוא יצא המשרת והנה נשמע קול צעקה. ויחררו האיש ואשתו וימהרו לסגור הרלת בעדם לבלי תה לשודדים לבוא הביתה, אבל ארבעה מהשודדים פרצו אל הבית, כשברם את הדלת במומה ברזל ויכוננו קני רובה לירות להאמללים, אם לא יהנו להם את בספם, והשודר החמישי נשא כבית המבשלות, לשמור את המשרת, אבל העבר הנאמן הזה הצליח לברוח ממנו ולחוש הביתה לעזרת אדוניו. והתי המלחמה כבדה, השוררים הבו את האמללים במומה הברזל ובקני הרובה, גם עמלו להפיל חבלים על צואריהם ולחנקם. במהומה הזאת נגלו פני שלשה מהשודרים, כי הוטר המסוה מעל פניהם, ויראו כי הם שלשה שומרי-הפוליציה. באחרונה הצליח המשרת לשבור את החלון בגליו ולקפוץ החוצה, לקרוא שכניהם לעזרה. אז מהרו השודדים להמלט. מאיר ואשתו מתו ממחרת היום, והמשרת מפרפר בין החיים והמות.

במ"ע הנ"ל קורא אני: כימים האחרונים האלה נקרא דרור מטעם שר הפנים לחמשה עשר יהודים, שנשלחו לסיכור ביד פשעיהם. כמשך ימי גלותם סחרו את הארץ ויהנו בספם כנשך, עד כי עשו חיל ויצברו הון עתק, גם התנשאו לבעלי דעה בערי מושבותיהם, על בן לא שמחו לשמועה, כי עת גאולתם באה, ויגלו דעתם לשלטון הפלך, כי נקשרה נפשם למקום גלותם בירכתי צפון; אבל תוחלתם נכזבה, כי מקום גלותם לא לגבול מושב היהודים יחשב ואין להם כל צדקה להאחו בה. אז הערימו עצה להתחלות וימציאו להם תעודת רופאים, כי לא יעצרו בח לנסוע. אבל זאת לא הועילה להם והעד רעיד במ השר, כי אם לא יעברו משם במשך י"ד יום, אז יוליבו משם אל מקום מולדתם בשלשלאות של ברזל. רק בתור פושעים ירשות ליהודים לשבת מחוץ לתחום, אבל לא בתור אנשים בני...

מווילנא מודיע עתון-הסתר „דיא לעצמצע נאכריבטען“ של ה„בונד“ הסוציאליסטי ברוסיה, כי ברחו שם ששה אסורים מדיניים יהודים מבית הסהר, שירדו מן החלונות מהדיוטא השניה והרביעית; שנים נמלטו ואינם ויהרם נתפשו בכף השוטרים ויאמרו לאסרם בנחישויהם. הם התנגדו וכל האסורים אשר בבית הסהר עזרו להם ויתקוממו נגד שומריהם ויפיצו את החלונות ויתאמצו גם לשבר את הדלתות. אנשי צבא באו ויירו עליהם וגם האסירים הבו ויקלעו כל הבא בירם. נפצעים נפלו משני הצדדים.

בלאזו התרכו הפועלים חסרי-עבודה והם מפילים חתימתם על כל יושבי העיר. כבר היו מקרים, שמתו בני אדם ברעב ממש, מקרים, ששלחו בני אדם יד בנפשם, להמלט מפני הרעב ועוד יותר מקרים, שפועלים הגונים וישרים נהפכו לשודדים בצהרים. הם מתנפלים על נשים וילדות וגוזלים את נומיהם ואת צרורות כספיהם. בבית התמחוי גדול הרחק ובכל

יום אנשים מוכים או מתעלפים בעד פת לחם. רוב הפועלים הבטלים הם חמר יפה למפלגות הריבולוציוניות. בחוצות לאזו מתאספים בכל יום מאות פועלים לשמוע אברות מנהליהם, והשוטרים קצדי ירים הם למחות בידם. — בהשתרלות ה„בונד“ הסוציאליסטי של הפועלים היהודים שבתו כל החיטים היהודים תיפרי בנדי נשים בפאדאליא ממלאכהם. הם יעברו בלחם צר כל הוב והצי הלילה ויוכרי הבגרים יתעשרו יעבורהם.

ווארשא

מ.ש.

מקרוב ומרחוק

הטיליפון בקראקא. מיום 25 במאי התחברה קראקא בטיליפון עם כל ערי מוראביה ושלזיה. חסר המשמעת בחיל רוסיה. ממשלת רוסיה ידאה להוציא את החיל הקבוע מפלכי רוסיה ולשלחו למלחמה. פן יתעוררו ע"י זה האויבים הפנימים, למרוד ולפרוק עול מלכות. על כן לא תשלח הממשלה למלחמה רק מחיל המלואים (רעזערווע), שכלם אנשים באים בימים, אבות לבנים ובעלי עסקים. האנשים האלה יתמטרו מאד כי ישלחום למלחמה. בעוד אנשי הצבא הקבועים הצעירים ישארו בארץ וישבו בשלום. בכל שעת הכשר ישתמשו להראות את כעסם ולסרב לממונים עליהם. בתחנה גדולה אצל יעקאטערינסלאו עמדו מאה אנשי צבא כאלה מחיל המלואים נכונים לעלות אל מסע מסלת הברזל ההולך למקום המלחמה. העגלות היו עגלות סתומות של שורים. אנשי הצבא מאנו לנסוע בעגלות כאלה: אנחנו הולכים להגן על הקיסר ועל ארצו ולא נסע בעגלות של שורים. סקיר הזנדרים נגש וישאל לשם הצועקים והמסיתים ואין איש מניד לו. הפקידים בקשו להניח פה את המתעקשים ולהעלות את יתר העם על העגלות. אבל כלם צעקו: אם הם לא יסעו לא יסעו איש הפקידים הוריעו, כי יש להם הרשות לירות עליהם אם ימרו בקולם. אנשי הצבא ענו, כי יודעים הם זאת וככל זאת לא יסעו. מה היה קץ הדבר לא נודע. כי השוטרים גרשו את העם. בכל ערי רוסיה הדרומית מאנו חיל המלואים לנסוע למלחמה. בחרקוב היו 1800 איש מוכנים לנסוע למלחמה ולא אבו לנסוע וכן בקורסק ובפאלטאווה. בקיוב היה מחזה יפה בנסוע מחנה צבא מלואים למלחמה. כהיות כל המחנה נכון לעלות על המסע. צוה המפקד: כל היהודים אשר במחנה יצאו ויעמדו לברם. אחרי כן צוה, כי כל המלומדים יצאו. בסוף צוה, כי גם אלה היודעים קרוא וכתוב יצאו ויעמדו לברם. למלחמה לא לקחו רק הנבערים מדעת. מפניהם לא תירא הממשלה.

עריצות מביאה לידי מרמה. על אדות מרמה יפה מספר העתון האנגלי „טיימס“: רופא יהודי שנשלח מווארשא למלחמה, שלח מכתב לאמו. המכתב כתוב כלו ע"פ רוח הממשלה ושרי הצבא, כי הכל טוב וישר. אין מחסור כל דבר, אנשי הצבא שמחים ועלזים, כי הם בושחים בכורתם, כל אנשי הצבא בריאים ואין להרופאים כמעט מה לעשות, אשר על כן הוא מבקש מאת אמו, כי תשלח לו איזו ספרים עבריים למקרא והוא קורא את הספרים בשמם בשפת עבר ואלה שמותם: „רעב ומחסור“, „מגפה וחליים רעים“, „אין כל שמירות הבריאות במחנה“, „לא נשאר באיש רוח מפני האויב“, נמט כל לב בתיכוננו. „סוף בא למשמעת“, „אין הקטנים נשמעים לגדולים“, מי יתן ואפול בשבי ביד אויב!“ תחת שמות הספרים האלה בא חתימת הצענוור, המבקר את כל המכתבים היוצאים מן המחנה.

היפנים יתנצרו. סופר לונדני של ה„נוב. וור.“ מודיע, כי שמע ממקום נאמן, כי המיקארו (קיסר יפן) רוצה לעשות את הדת הנוצרית האנגלית לדת השלטת בארצו. למען ימצא עוד יותר חן בעיני עמי אירופה. כנודע מקילים היפנים מאד בעניני דת ואפשר להאמין עליהם, שיעשו מעשי „משכילי“ ישראל, שימירו דתם, למען מצוא חן בעיני החזקים והשליטים. אבדת 5000 נפש. ברות הסערה, שהיתה בסאיגון בהודו, אכרו חמשת אלפים נפשאת חייהן.

העוני בשפניה וביחוד במדינת קאטאלוניה, גבר מאוד. כל בתי החרשת סגרו, כארבעים אלף פועלים הולכים בשל ואין מי לתמוך בידם. כי גם בעלי הבתים רשו ורעבו. אחוזות הקרקעות הן ביד הכהנים ואצילים אחרים. והמה לא יוציאו מידם אף חלק קטן מהונם להשביע רעבים.

מריריה באדעסא, כפי שהודיעה. מאנבלאט" היתה בשבוע שעבר מלחמה בין פועלים, סטודנטים ואנשי צבא באדעסא. המלחמה ארכה משעה 9 בבוקר עד שעה 4 אחר הצהרים. חללים נפלו חמשה קוזאקים וחמשה עשר מהם נפצעו פצעים אנושים. מן המורדים נפלו 45 (30 פועלים 15 סטודנטים).

*

פרעות חדשות נגד היהודים.

למאנבלאט מלבוב מודיעים, כי בעיר חאטמין בכסארביה התנפלו 3000 פועלים נוצרים על היהודים ויכום ויכזו רכושם כל היום. העיר הזאת קרובה לגבול אוסטריה לבוקובינה ומספר יושביה 12000.

ענין דרייפוס. דרייפוס יצא כנודע חיב בדניו ע"פ חוות דעת המומחים בהכרת כתב-יד, שהעידו, כי הבורדרו (רשימת הכתבים הנמכרים לממשלה וזה) הוא כתב יד דרייפוס. עתה מסר ביה"ד הגדול בפאריז את הבורדרו למומחים אחרים. המהגרים פינליבה והפרופסור מוליניר, המה הוכיחו במופתים חותכים, כי הבורדרו הוא מעשי ידי אסטרהאזי. גם המומחים הראשונים היו איפא שכודים בכסא.

שרפת דעלאטמין. 320 בתים, רובם של יהודים. נשרפו, כשני אלפים נפש נשארו בלי מחסה. אנשים אחדים וילדים נצרכו. הגזק עולה לחצי מיליון כתר ורק רבע מזה במוח באחריות. גם ביה"כ"ג ובית העם נשרפו. השמרו מאד! בגלל התערוכה בס"ט-לואי באמריקה שלחה חברת סוחרי נפשות את מלאבי-חבליה, לננוב בתולות בגליציה ולמברן לבשת בס"ט-לואי. כידוע יבכרו הרשעים האלה את בנות היהודים על בנות הסלבים. לכן הזהירו אבות והזהירו אחרים, לשמור בנותיהם ולהטיד חשד על כל אדם בלתי גורע. פן תפולנה נפשות תמימות ברשת. אשר שמנו להן. העירו נא את הרבנים בכל עיר ועיר כי יכריזו ויזהרו, כי הלא בזה עוד קולם נשמע.

באירלאנד (אשר התנפלו עליהם הנוצרים בחרף שעבר ויכום וינזלו לחמם) עודם בסכנה, שונאיהם מרכאים אותם ויתנכלו עליהם לנרשם. — עשרה צירים יהודים יושבים בפארלאמנט האנגלי. שלשה מהם חוו דעתם בעד חוק הגבלת הכניסה של גולים. שנים — נגדו וחמשה נמנעו מחוות דעה.

התנועה נגד היהודים באנגליה. להצפה" כותבים מלונדן: סוף סוף נתעורר גם "ועד שלוחי הקהלות", לעשות איזה מעשה, כדי להשפיע באיזה אופן שיהיה על מחוקקי העם, להמתיק מעט את מדינות ההצעה נגד כניסת גרים, העומדת להתקבל בבית המחוקקים. ראשית מעשה הועד היתה להחליט, להצביא לירי נבחרו הפרלמנט מספרים מדויקים בנוגע לכמות הגרים העברים, היושבים בארץ ולהמתפרנסים על חשבון הצבור, ושנית. להשתרל מדפני שר הפנים אייקר דאוונלעם, שיקבל רפוטציה יהודית על אדות ענין ההצעה. שר הפנים נאות להועד וצירי היהודים התקבלו ביום 19 מאי ואלה שמותם: לורד רוטשילד, סער סעמיוול מונטגיו, הרב הכולל, חכם הספרדים נסטר, ד. ל. אלכסנדר נשיא "ועד שלוחי הקהלות". נבחר הפרלמנט בנימין ל. כהן, ס. ד. מוקטו, קלוד מונטפיויר, ליאופולד די רותשילד וטר עמנואל — מזכיר הועד. — כידוע הזכיר זנגביל בדרשתו ביום השקל את האנטיסמיטיסם באנגליה וראש הממשלה בלפור הכחיש דבריו עתה בא זנגביל במכתב ב"טיימס" ויאמר: אביע את תמהוני על זה, שמר בלפור אינו יודע את הנעשה בארץ. זהו למעלה מכל ספק, שמעולם לא עלה על דעתי לחשוד את מנהיג המפלגה. שנתאחרה ונתגדלה הודות לנכד אחד הגרים (לורד ביקונספילד) באנטי-סמיטיסם. אבל צורת ההצעה ותוצאותיה הן שני ענינים שונים; ואעפ"י שהממשלה רחוקה מאנטיסמיטיסם, ההצעה בכ"ז נולדה בהשפעת אנטיסמיטיסם והיא גם עתידה לשוב אח"כ ולהשפיע עליהם מחדש. מלבד זאת אני לא רק על אדות ההצעה דברתי. כי ראיתי גם על התנפלות פועלי המכרות על היהודים בווייטס, גם על הסנוניה נגד היהודים באירלאנד וגם על הפצת מגלות עפות אנטיסמיטיות בשאטלנד. סימני אנטיסמיטיסם הולכים ומתבלטים בכל רמדינה ואיך איפא אפשר לומר, כי סברתי, שהנגע האנטיסמיטי מתדבק גם באנגליה. אינה נכונה?

תמונת היועץ הקיסרי ר' הירש לאנדא ז"ל (ע"פ תמונה אוריינלית מעשי ידי הפוטוגרף המהולל (Leon Sprung Krakau Gertrudagasse 9)

ר' ה. סלאנימסקי.

הלוית ר' חיים ועלינו מלוננימסקי. מחנה כבוד מאד לזה את האדם הגדול הזה לבית עולמו. וכמחנה מכל מפלגות עמנו, משכילים מבית המדרש הישן, ששתו בנעוריהם כצמא את דברי חכם עמנו זה. משבילים מהרור החדש, שאינם יודעים עברית. אבל יודעים הם את ערך חו"ם, שלמד מעצמו ויקנה לו דעת הרבה מאד באהבתו אותה, מוחרים ובעל מלאכה, וגם חרדים וחסידים, מאלה שנלחמו בהמנוח בעורו עוסק בספרות. הלחע היה גדול דם הודות לעבודה נמרצה של הפוליציה לא קרה כל אסון. מפני ג' ימי הנבלה לא הספידוהו (?)

הקסרי ד"ר ליעבען ועוד אחרים. שמות האנינים האלה נותנים לנו ערובה נאמנה, כי יהיו מעשיהם רצויים ושלמים ויביאו לנו את התועלת הנרצה. נצחון יהודים בא". בצפת דרש יהודי ספרדי אחד עזרת רופא מהמסיון ושם הסיתוהו להמיר דתו ויפת ויקרא גם לאשתו ולשלושת ילדיו וכלם המידו דתם, אם ברצון או באונם לא נודע. אבי האשה הוא ת"ח היושב כל השנה אצל קבר רשב"י ועוסק בתורה. ליהודים בצפת חרה הדבר מאד וימסרו נפשם להציד את הנפשות. מאה וששים איש ספרדים ואשכנזים התקבצו ויצורו על הבית. אשר הילדים שם ויאמרו אל שר העיר, כי אם לא יוציא את הילדים, שהמירו דתם באונם, יבוא הרבר לירי שפיכת דם ברחובות. השר ראה, כי האנשים מרי נפש והם נכונים למסור נפשם ממש וילד בעצמו אל הנוצרי ויוציא את הילדים מביתו ביד חזקה. את האשה הוציא הרופא בעצמו מתחת ידו, כי פחד היהודים. נפל עליו, רק האיש נשאר נוצרי. היהודים הובילו את הילדים ברחובות בתפים ובמחולות אל בית אמם ויסדאו: אלקים ינצור את השלמון! והרבנים הכריזו חרם על כל אדם ההולד להתרפא אל הרופא ההוא. נצחון כזה בחוקי-לארע אי-אפשר. ארע ישדאכ ביד זרים היא ונבל זאת ארע-ישראל היא. רדיפת יהודים באנגליה. היהודים כלימערק

נכבוד מר הירש לאנדא ז"ל החלימו ראשי הקהלה, לסים את ספר הפרוטוקולים ולהתחיל ספר חדש; להעמיד לו לוח זכרון של שיש בכתל בית החולים היהודי שהמנוח עמל כל כך בשבילו. עתה נוכחו כל אנשי הקהלה, כי לא הגיח המנוח כמותו בעיר. ביום א' הכא מ"ו סיון בשעה 6 וחצי בערב יספיד הרב אבי"ד את המנוח שנית בביה"כ של ר' אייזיק ר' יעקלם. נבאי ביה"כ"ג הזה מזמינים את אנשי העיר, להשתתף באבל הזה. לשכת סטאטיסטיקה בוויין. החפץ להכיר את עצמם ואת עמם הולך ומתפשט במקומות. שגדו שם ראש וכתף לשמע איזה צרך יהודי מיוחד או מפעל ליהודים בפני עצמם. לתכלית הכרת עצמם ואת עמם יסדו כבר חוכבי עמנו ודורשי טובתו כברלין לשבה לסטאטיסטיקה. היא התחבלה המודרנית הבדוקה והמנוסה, להכיר איזה עם וצרכיו. בימים האלה היתה בוויין אספת אנשים מצוינים מכל המפלגות וייסדו לשבה לסטאטיסטיקה יהודית גם פה. בראש המפעל יעמדו: ד"ר עדמונד כהן (הוא הקהיל את האספה), ד"ר. ווילהעלם לעווי (מנהל לשכת הסטאטיסטיקה של העיר וויין), ייעץ הכניה סטיאסני, ד"ר אהרן קאמינקא, ד"ר נתן בירנבוים הרב ד"ר גרונוואלד, פרופסור פילבוניען, ד"ר י. ע. בלאזי, ד"ר ג. ווערנער, פרופסור ד"ר עהרמאן, היועץ

הרופא הטוב.

- א. הרופא פלוני אדם טוב הוא; מעולם לא קבל שכר מיד החולים.
- ב. ומאין יביא לחמו?
- א. היוורשים משלמים לו.

דבר אחר.

עשיר כילי אבד צור־כסף וימצאוהו פועל עני איש אמונים וישיבונו לבעליו. ויתן האובד להעובד אגרה אחת שכר־מציאה. ומה תתן לי בעד מציאת הדבר האחר? שאלהו לחמו רמוצא. הכילי תמה ויאמר: מה היא המציאה החרשה האחרת? מצאתי, ענהו, דבר אחר, כלומר חו"ד. מ"ח

על קבר אמי.

לפקוד קברה יום יום הסבנתי
 וקנשק ברנש אהות אדמתה —
 וקבאי היום — מה התבוננתי?
 שושנה נעימה המליטה קברתה.
 והיא מעלפת זהר ונחמה.
 הוצקה עננה וחסד שמים —
 אהבת אמי הצמיחה האדמה
 ותמלט שושנה חמדת עינים.
 ואקמוץ השושנה ואחזה בכפי
 ואשימנה בחותם על לבתי.

ריח בשמיה שאפתי אל אפי
 וטעמה פנשיקה משפתי הורתי.

והיה כבואני שואה ושבר
 ונפשי מבקשת למצא הנקה —
 אקרב לאפי שושנת הקרב
 ונסו מפניה יגון ואנקה . . .

נהן נטע סאמוע לי.

משדי המדעים.

ראדיום. הפרופיסור Ruthersford דבר בלונדון באספה רבה ע"ד החמר הנפלא ראדיום המאיר כשמש גם בעד חמרים בלתי שקופים. הוא הוכיח, הראדיום מצוי יותר מאשר דמו עד כה. הוא נמצא לפי דבריו בבטן האדמה וממנו בא החום הנמצא בעמק האדמה. ככל אשר נוסף להעמיק לחפור כן יגדל החום, כי הראדיום ירבה בעמק. הפרופיסור מבטיח. כי הראדיום נמצא בכל מקום באדמה בכמות רבה מאד, רק לא בשמח שלמעלה. הראדיום מוציא קוי חום ומשפיע חיים לכל הגופים רעל. הנשים התופרות נהגות לקחת את קצה החוט אכ פיהן להדיקו או לנתקו. ואינן יודעות, כי סכנה בזה. צבעי חוטי המשי וצמר הגפן ע"פ רוב רעל המה. אבל לפעמים שורים את המשי במי כסף-חי או עפרת. להגדיל משקלו וזה רעל ודאי. והרגיל לקחת חוטים אל פיו מוליך תמיד מעט רעל את קרבו ואף אם אין בו כדי לחמית.

עב"פ יש בו כדי להחליש את הקיבה ויש להזהיר את הנשים העושות כן.

ארגז מכתבים.

להשואלים על מה שנמנע "המצפה" מהשתמש בשמות הגאוגרפים המקובלים: אשכנז, צרפת, ספרד, תוגרמה וסינים והוא משתמש תחתיהם בשמות הפשוטים גרמניה, פרנציה, שפניה, תורקיה וחינא: רב לנו מהמשך אחרי המעות הקדמוניה, כי ככל מושג בעולם מכרחים אנו למצוא שם בתנ"ך ואם לא נמצא, נבדה מלים באופן בלתי טבעי. הרי גם חכמי התלמוד קראו לדייטשלאנד גרמניה, לפרנציה גליא ולשפניה אספניה, כמו שנקראו בימיהם כפי העמים. ואם פותרים הפסוקים בימי הבינים פתרו פסוקים כפי התגלות לבם וכמקרה מעו בפירוש פסוקים ידועים. אין אנו מכרחים ללכת אחריהם ולהוריש את המעות לכנינו. "המצפה" לא היה הראשון שהשתחרר מהטעות הזאת. גם ד"ר ברנפלד נזהר לבלתי השתמש בטעות זו. — להשולחים שירים ארוכים: הגליון קטן מהכיל כאלה, ואין להקוראים שום תועלת והנאה מהם. — לבעל המכתב מאונגריה: מכתבים מאונגריה נקבל בחפז לב, אבל לא בלשון קשה כזאת הצריכה לבאור בצדה ולא במליצות יתרות. השיר טוב, אבל התכן לא יסכן. — ימ"ד: לא יסכן. — יר"ץ: כ"ל. — "תחיה": כ"ל. — א. מ. ב.ב.: ד"ר מארנעל הוא רב בעיר Pożega במדינת סלאוניה.

מר יעקב שינאנעל מויעליששקא מברך את הרה"ג ר' אהרן לעווין להתמנותו לאב"ד ב' זאמבור ונודב לכבודו כתר לקופה הלאמית.
 מר שלמה לאנגער מקראקא מברך את החתן מר שמחה שעהן ליום כלילתו עב"ג מרת אסתר נייבערג בקרשאנאוו.

M. GALITZER
 KRAKAU
 Dietelsgasse 41. Grünwald's Haus

הויפט־ניעדערלאנע זעממבליכער אר־
 מיקעל אויף דעם געביעטע דער אפטיק,
 חירורגניע עלעקטראטעכניק, קאסמעטיק
 אונד באנדאזשמיטעל. ברויכבאנדער פֿיר
 ביידע געשלאכטער עט קינדער אין
 בעסטער, סאָלידעסטער אויספיהרונג.

ניכט
10.000
 קראנען

אבער פיעלע קראנען
 ערשפארען זי, ווען זי דען פרייוו־קראנען פאן
 דער פירמא
Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60
 Uhrmacher & Juwelier
 ערלאנגען, דער איהלען פראנקא אונד גראסיס
 צונשענדעט ווירד.

גיי איינגעריכטעטע קראסויער
כשרה דאמפפועלכוואארען־פאבריק
 מיט דער בעסטען מאדערנסטען מאשינע, ערציגט שענע, פרימא סאלאמי,
 וועראגעטער, ברוסט, שינקען, קרענוויסעל א. א. ו. ו. פערזעהען מיט הכשר
 של הרב הגאון דפה שליט"א. עמספיעהלט צו בילליגסטען פרייווען.
 אויף פערלאנגעני ווירד פרייווקראנטע עט הכשר איינגעשיקט.
 מנחם מענדל גראזער.
Emanuel Glaser, Dampfselewarenfabrik
 KRAKAU, Bożego-Ciala 8.

Hotel Londres
 Krakau, Stradom
 Inhaber SALAMON WASSERLAUF

גרעסטעס האטעל דער יודישען קויפמאנס־
 וועלט, נייא רענאוורט, שענהע צימער,
 גוטע קיכע, שטייענדיג בשר, פיר זאמער־
 סעכאן שעהנען גארטען איינגעריכטעט,
 פיר פרעמדע געסטע, וועלכע ערצמע
 ברויכען בעסטענס געאייגענע, עמפאָהלען
 צו בילליגסטען פרייווען.

Wolf Zuckermann
 KRAKAU
 Bożego-Ciala 3
 im Hause
 des Herren Grünwald

עמפפיעהלט זיין רייכהאל־
 מיגעס
שוהווארען לאגער
 אייגענער ערציגונג.
 בינגען 6 שמונדען ווירד
 יעדעס מאס — מוסטער ער־
 צייגט, וואונדערשאן געאר־
 ביימעט, עט
 בילליגסט בערעכנעט.
 אויך רעפארטורען ווערדען
 אנגענאָממען.

גימנאזיום עברי.
 בכל הגוננות הכוללים יתכבדו צנינו לישראל ויגדלו ללח תורה וכל
 נוי שהיכלה צידו הלח יסונה, כי יוכל לגדל את צנו בגוננות
 הנצרי, צצרחא, סצו יקביצו התלמידים לקח צנוקרא, ס"ק ופוקקיה ציחד עם
 כל הלמודים, אשר ילונדו צגוננות אשר להגוננות ויחונכו צדתנו
 ולחונותנו הקדושה הנקורה לנו. וצקוף השנה יקצלו הבודות, אשר יסוו
 צצרכו לכל דבר כהעודה הגוננות אשר להגוננות. לנחכלים כשרים
 צזול וכהסגרה נעולה ידאג הרב ראש ציה"ק. גם פולכית ילונדו סס.
 הדרסה: **Rabbiner Dr. M. JUNG, Ung. Brod (Mähren)**

Abraham Pemper
 Podgórze bei Krakau.

מעכאנישע
 ווייסשטיקערייא פאבריק
 יעדעס איינגעזענדעטע מוסטער ווירד
 גענויא עט בילליגסט אויסגעפיהרט.

Schicht-Seife
 „Hirsch“ • Marke: „Schlüssel“

Beste, ausgiebigste und deshalb billigste Seife.
 Frei von allen schädlichen Beimengungen.
Überall zu haben!
 Beim Einkauf achte man besonders darauf, dass jedes Stück Seife den
 Namen „Schicht“ und eine der obigen Schutzmarken trägt.

עפילעפסי
 לחלי־הגפולה ר"ל, לשבין (קראמפף) ולמחלות
 עצבים אחרות ידרשו ספר מיוחד ליה ויסבלוהו
 בתנם פראנקא ע"י
Privil. Schwanen - Apotheke
 Frankfurt a. M.
 Wyd.: | Naftali Hof.
 | S. M. Lazer.
 Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
 Druklem S. L. Deutschera w Podgórze.

Saul Rafael Landau
 Juwelier
 KRAKAU Stradom 13.

עמפפיעהלט זיין רייכהאלטיגעס לאגער
 פאן עכטען שווייטצער גאלד אונד זילבער
 אורדען, גאלד קעטמען, גאלד אונד זילבער
 & יובעלען וואארען. צו דען בילליגסטען
 פרייווען. רעעלסטע בעדיענונג.